НАРОДНИ БРОЈ 44.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте овакових ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.
За „Приповедање“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 171. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 3. НОВЕМБРА 1895. ГОДИНА XXX.

Средиштна управа српске народне радикалне странке донела је у својој седници од 29. октобра т. г. ово решење:

1. Пошто је дружина око „Бранника“ категорично изјавила, да хоће да се одужи народном великану Милетићу засебно и као странка са годишњом припомоћи од 1500 фор., ако се са радикалном странком у том питању споразуме, то управа изјављује: да у том питању нема ништа да закључи, пошто се ње ништа не тиче какве кораке мисле друге странке засебно чинити Милетићу.

2. Управа српске народне радикалне странке признаје племениту намеру свог главног уредника „Заставе“ дра Емила Гавриле, кад је, у интересу народне слоге, скинуо радикално обележје са страначког органа „Заставе“. Управа жали што до слоге није дошло. Но уверивши се, да је та преголема жртва изазвала у редовима противника народне слоге само злобну радост, а у редовима радикалне странке забуну, закључила је: да се на страначком органу „Застави“ радикално обележје поново успоставити има.

Но радикална странка изјављује, да је вољна и даље радити свом снагом на општој искреној народној слози.

У Новом Саду, 29. октобра 1895. год.

Ђура Цвејић с. р.
председник.

Др. Александар пл. Рокнић с. р.
перовођа.

Штовани господине уредниче!

Од како се почело живље да претреса у јавности питање о Милетићевој прослави, осећао сам у више прилика потребу, да по нешто у интересу угледа свога оца, а и ради правилнијег схватања питања о даљој егзистенцији његовој у јавности исправим, али сам на жалост као војник силом околности био принуђен, да то одложим до данас.

О Милетићевом питању писало се достојанствено, како то одговара његовој светлој прошлости, а писало се и друкчије. Није ми ни из далека намера, да оцењујем том јавног расправљања тог питања, а још мање да некога учим, како треба Милетића прослављати. Народ ће то најбоље оценити и он ће, као и увек до сада, погодити и овде прави пут.

Хоћу само да као син Милетићев у његово име замолим свакога, који се осећа позван да у овој ствари пише, да без нужде не вређа осетљивост и његову, а и његове породице, цртајући, можда у најбољој намери, његову даљу егзистенцију најочајнијим бојама. Ја уверавам свакога, да је мој отац, макар што је болестан, с тим на чисто, да нема потребе да прима ни од кога нити какву „годишњу припомоћ“ ни „издржавање“, ни „апанажу“, и да ће он бити са свим сретан и задовољан, да своју старост проведе код свога сина, остављајући сву бригу око његове егзистенције — једино њему. У име свога оца изјављујем дакле једаред за свагда, да ће он одбити, неком са захвалношћу, а неком са презрењем свако годишње прилагање; а у име своје, да ја добро знам шта ми је дужност према родитељу и да ћу не само радошћу и поносом да је вршим, него ћу шта више енергично да одбијем свакога, који би ми хтео у томе да смета.

Брига о старости мога оца је не само моја дужност, него ју ја сматрам шта више као моје искључиво право, које хоћу да одбраним, не само од очевих искрених добронамерних пријатеља, који чистом душом муде, него и од талми-пријатеља, који хоће тим да га понизе.

Толико о Милетићевој егзистенцији.

Што се пак његових дугова тиче уверен сам, да ће народ знати, шта му је дужност. Они нису постали у борби за породицу, него у борби за народ. Ако је Милетић у тој борби народ задужио, народ ће знати и да му се одужи.

Ја те дугове нисам начинио, те држим, да није право ни да их одужим. Али ако образ народни подноси, да ја то платим, добро! Ја стојим на раположењу. Ја сам почетник и моја су плећа још слаба за толики терет, али ако мора бити, све се може трудом и временом. Ја ни од те синовље дужности не бегам.

Молим да сваки ово неколико речи прими без жучи, и без страсти, онако како су писане. Никога нисам хтео да вређам, ни на кога не водим срце. Ово ме је дуго, дуго пекло . . . Сад ми је лакше.

Примите господине уредниче знак мог особитог поштовања

Ваш одани
Др. Славко Св. Милетић.

ДА ОДБИЈЕМО ПОДМЕТАЊА.

У једном од последњих бројева „Обзора“, има једна вест о српској застави са тројединичким грбом, у којој се осврће на један наш чланак, у коме смо ми са свим темељно и објективно доказали, да може бити српске народне заставе у Тројединици — а нарочито да може бити народних застава у опште. Кад све то „Обзор“ није ничим могао да обори, он се бацио на себи најмилији и најприкладнији занат — на подметање. И том приликом само у једној обичној својој вести, подметнуо нам је толико ствари, које ми никад ни у сну нисмо снили, а камо ли да смо их кад год јавно изговорили.

Тако „Обзор“ дословно пише, да по „Заставиној“ мудрој теорији а у модерној „Застави“ све је мудро, имаде у Хрватској (ту ваља разумети Тројединицу) и Срба и Немаца и Словенаца и Сремаца и Шокаца и свега, само не има Хрвата, јер оно што ми сматрамо и зовемо Хрватима, „Застава“ назива хрватско-славонским народом, за њу „хрватско-славонски“ значи све, само не хрватски. Према тој теорији било би у Хрватској и Славонији српских застава, као обиљежја српског народа, али хрватске не има, него само застава земаљска, тројединичка или „хрватско-славонска“.

То су ето конфузне и скроз неистините реченице, које дословно преносимо из „Обзора“, јер овако шта, могао је само „Обзор“ да подвали а да се сам од себе не згади и непостиди.

Ко је читао „Заставине“ чланке у опште, а на посе онај чланак „О народној застави“, тај већ и сам добро зна, да ми никад нисмо рекли, да у Тројединици нема Хрвата. Кад би ми тако што тврдили, онда би били глупи игноранти, а ми то остављамо „Обзору“, јер немамо ни мало воље, да му отимамо његов најрођенији занат. Што ми не признајемо Тројединицу за „Хрватску“, то је са свим појмљиво, јер се ми држимо истине и закона, а и по истини и по закону — па чак и по хисторији, данашња Хрватска и Славонија, која је то исто што и Тројединица, никад није била то исто што је „Хрватска“.

Друга је ствар што „Обзор“ то не зна, или не ће да зна — пак ми држећи се истине, закона и хисторије, поново кажемо: да Тројединица никад није била „Хрватска“, па тако ни данас није. Али за то знамо нешто друго, на име: да је у њој од увек било народа хрватског као год и народа српског.

И тога ради ми нисмо криви „Обзору“, што он не зна или не ће да зна, да се добра половина данашњих Хрвата састоји из некадањих Срба, кроз веру, политичке околности, а нарочито кроз школу, похрваћених. Јер ако „Обзор“ има неког рачуна, да ту сушту истину забашурива, ми апсолутно нити хоћемо, нити можемо то исто да чинимо. Тек из те околности изводити закључак, да ми не признајемо да у Тројединици има народа хрватског, то је бестидна глупост, да не речемо неваљалство и крајња поквареност.

Како већ рекосмо, „Обзор“ нам на просто најнепоштеније подмеће кад каже, да ми признајемо у Тројединици све и сва, само да не признајемо народ хрватски. Обратно народа хрватског у Тројединици има, па кад га баш ко год и не би признавао, њега би и на даље било — јер га има, као год што има и народа српског, поред свега тога, што га велико-хрватска господа, не смеју да признаду.

Што се пак тиче хрватско-славонског народа, то је чисто политички појам, који се никако не сме везивати са појмом народа у генетичком смислу. Та и сама народа каже, да краљевине Хрватска и Славонија сачињавају један политички народ, имајући свој посебан териториј — и по томе без икакове сумње, политички народ не може ништа друго бити, него што и посебно територијално припадништво — дакле исто што и држављанство. А држављанство и народност, тако су удаљени једно од другог, као год што су „Обзорова“ господа далеко од истине и искрености.

О овој ствари, ми смо потанко разложили у нашим чланцима „Хрватским свезналицама“ и „Илирски покрет у правој светлости“, па да је „Обзору“ стало до ствари и до истине, он би се из тих чланака многом чему поучио. Али господи око „Обзора“ много је угодније да преко таквих чланака прелазе ћутке, док им је много лакше да подмећу, и да браде бана и његовог Ису Кршњавог, кад их ми по заслузи, мало по прстима ударимо.

На даље имали би „Обзору“ још и то да речемо, да ми нисмо никад тврдили, да народ хрватски не може имати своје народне заставе. „Обзор“ очевидно и злонамерно брка појмове, пошто држи: да је тројединичка застава исто што и хрватска. У нагоди се говори о земаљској застави и о земаљском грбу, а то никад не може бити обиљежје народа хрватског, него једино земље и територија. Пошто Тројединица није само хрватска него и српска, то је са свим природно, што ми не ћемо и не можемо тројединичку заставу, да сматрамо као заставу народа хрватскога.

Понављамо, да народне заставе, која је посве нешто друго од државне заставе, може бити — па по томе смо дакле тврдо уверени, да може бити и народне хрватске заставе, као год и народне српске заставе.

Ми ево отворено и без језуитског шепртљарења рекосмо поново, наше старо и најдубље становиште, те тако са пуно достојанства одбијамо ружна подметања „Обзорова“, који нам је хтео на недозвољен начин да стави у уста оно, што ми никад нисмо рекли. Из овога би „Обзор“ ипак могао да поцрпе неку поуку, па да се од сад бар потруди истинито и сварно писати, јер језуитско пренемагање и вештo подваљивање, колико било, да било, згодно употребљено, никад не доноси стварне користи, него на крају крајева свршава са најобичнијим понижењем.

Ето и за то најбољег доказа „Обзору“ митинг београдских католика, који се спремају да одбију „Обзорове“ лажи и подвале, као да тобож у Београду гоне католике, да им исмејавају верске обичаје и да пљују на католичке попове. Одавно смо хтели да на те подлости одговоримо бесавесним ситним душицама око „Обзора“, па нам је сад куд камо милије што нисмо, кад ће „Обзор“ претрпити и без нашег писања потпуни пораз за своје неистине. Та лепо каже народна философија, да је у лажи плитко дно!

Али кад смо већ ту, онда још само нешто хоћемо да кажемо „Обзору“, ради онога, што он спомиње, да у Србији не дозвољавају да се подигну католичке цркве.

Пре свега истина је, да у Србији не дозвољавају да се подижу католичке цркве али — на „Обзорову“ превелику тугу, само зато, што не могу да допусте стварање државе у држави. Србија је све и сва покушавала код Рима, да се у Србији тако уреде односаји католика, да се у Београду устроји посебна католичка митрополија, која би стојала и зависила од српске државне власти. Па пошто су католици у Србији разнолике народности и језика, то су у Србији мислили, да би најбоље било, да црквени језик новоустројене католичке митрополије у Србији буде — језик старо-словенски или српски. На све то у Риму нису хтели да пристану, него од силне бриге за верско стање католика у Србији, одустали су од сваких даљих преговора у том правцу — пошто краљевина Србија није хтела никако да пристане, да са католицима у Србији располаже ђаковачко-сремски, посве стран бискуп и Аустро-Угарска као страна држава.

Ко је дакле крив, што се у Србији никако не може да уреди ствар тамошњих католика: да ли Србија, у којој на католике још никад није чињена никаква пресија, или Србија, у којој је био министар богоштовља, дакле државне вере православне, Јован Ђаја католик — или можда преподобни Јоакими и „искрено“ забринути оци око римског папе? И пре него на ово одговоре у верском чувству увређена господа око „Обзора“, нека нам још и то кажу: шта би они радили, кад би у Тројединици дошао православан, за оделног претстојника богочасти? Сигурни смо, да би „Обзораши“ били први, који би подигли ларму, дражећи народ, да је тиме црква католичка понижена.

У Београду су, колико је нама познато, на најсвечанији начин сарањена два страна конзула (талијански и американски), па је том приликом, као и у више других сличних прилика, долазило чак са стране туђе свећенство, да на саранама чинодејствује. Било их је из Земуна, Винковаца, па чак и из Ђакова. Једном је на Божић служио у београдској католичкој цркви, па чак држао и проповед, земунски свећеник католички, — па је ли то нетолеранција?

У православној Србији видите, од силне нетолеранције, католик је ипак био министар богочасти и нико није ни прстом мрднуо.

А ви толеранте тичице, ви сте писали потајна писма и денунцијације директе папи у Рим, против бана грофа Хедерварија, само зато, јер му је жена протестанткиња.

Видите дакле, како вам се сво оно блато и прљавштина, што их хтедосте добацити у лице православне Србије и православних Срба, повраћа на ваш дебео образ?

Но кад најиван свет једном прогледа, те увиди сву мизерију вашег језуитског пренемагања, онда ће и нама бити уштеђен труд, да не трошимо оволико простора и времена, зарад ваших подметања и неистина.

Милан.

Нови Сад, 2. новембра.

Слога и Милетић. — На челу данашњега броја „Заставе“ доносимо решење средишње управе српске народне радикалне странке у ствари народне слоге и Милетићевог питања, с погледом на решење друштвене око „Бранника“. — После онако дубоко увредног и дрског изазивајућег држања, није могло решење наше управе друкчије испасти, и ми се надамо, да ће оно наћи потпуно народно одобравање.

Ми смо у прошлом броју „Заставе“ рекли, да ћемо се вратити на нове увреде, испаде и подметања „Бранникова“ у горњим стварима, а у том погледу стигли су нам и од наших угледних једномишљеника оправ-

дани гњевни изливи против држања „Браникова“ и дружине му, које смо и спремили за овај број, јер је било потребно, да дамо одушке мишљењу наших угледних чланова. Но најновији (128.) број „Браника“ доноси нам вест, да су његови људи решили, да сазову скуп својих присталица у ствари народне слоге; па да покажемо, да хоћемо да избегнемо сваку сметњу, која би слози народној пута пречила, молимо наше поштоване једномишљенике и сарадн ике, да нам не замере, што за сада њихове назоре у упитној ствари не можемо штампати. Хоћемо мирно да сачекамо неко време, да видимо, како ће се ово преважно питање развити.

Горко искуство ових потањих дана и нас је убедило, да на оној другој страни нема добре воље и озбиљне намере за искреном народном слогом; али нам баш решење наше сред. управе, које доносимо на челу листа налаже, да обуставимо штампање негодовања наших присталица, јер би она могла послужити за изговор, да се на нас баци кривица, ако до слоге не дође, пошто поменута негодовања нису писана у рукавицама, него се у њима жестоко напа ају сви непријатељи народне слоге и откривају се узроци њиховог држања.

Истина, да нас досадашње искуство може побудити да помислимо, да је та вест само за то избачена у јавност, да се добије времена, и да се стиша опште народно огорчење против њих, те да завлада опет старо мртвило и примирје. Али ево ми ћемо и ово покушати, и ову ћемо жртву положити на олтар народног бољитка и лепше будућности.

Но ствар Милетићеву ми ћемо и даље неуморно заступати и трудити се, да се „Братство“ оствари, како би целом народу српском дали прилике, да се достојно одужи и покаже благодаран своме Милетићу.

Тиме ћемо испунити само нашу дужност, да се 22. фебруар 1896. светла обрава дочекати може. Јер нама је увек ствар пред очима, а не лични обзири и то нека сваки добро упамти.

*

У чему се састоји та нужда? Из „Српског Сиона“ разабрасмо да су беочински Чивути све могуће употребили, само да добаве српско народно добро са којом у своје грабљиве руке. Уврок је томе лежао у самој околности, што би им рок закупа истекао, па нису били сигурни да ће га обновити, а да су га обновили, не би се млого користили, јер би и каја била на брзо исцрпљена, а они би преосталих година бадава закупнину плаћали.

Рецимо да је баш тако, онда би једино правилан и поштен пут био, да су по истеку уговора, одустали од даљег потраживања каје под закуп, кад већ и они сами кажу а и одређена комисија, да је тобож каја исцрпљена.

Али ту баш и лежи вец, ради чега они употребише све, да и на даље остану закупници. Са свим проста шпекулација како ћемо одма показати.

На земљишту које је српско-манастирко, подигли су Чивути потребне зграде, које би по истеку уговора са Чивутима припале манастиру Беочину. Манастир Беочин би се тиме могао окористити и предувети израду каје у своје руке — и онда кад би сву кају исцрпио са овог земљишта, где су дотичне зграде, прешао би на друго, такође своје и пуно каје земљиште, и тако би силну производњу каје могао развити.

То су опазили закупници, па осећајући сву тежину будуће јаке конкуренције од манастира, тим више што би силан новац морали потрошити, док би на другом земљишту нове зграде подигли, они су употребили све, да исто ово земљиште још пре истека уговора откупе од манастира.

Чивути су дакле радили, да осигурају своје спекулативне интересе, — а шта је радио онда манастир, кад је Чивутима у овој ствари ишао на руку?

„Српски Сион“ спомиње, да су и патријарх и Телечки увек тако ову ствар представљали, као да је у интересу манастира, да ово своје земљиште прода; да је то управо прека нужда.

Зар после онога, што горе изложисмо, може још бити и такових, који ће се дати заварати, да би манастир пропао, да му није продаја имања на незаконит начин извршена? Зар их има, који ће још веровати, да је та купо-продаја за манастир корисна?!

Па још како је та продаја извршена?! Управо нас је стид изрећи, да је први наш црквени великодостојник у друштву са себи потчињеним архимандритом Телечким, ишао на руку Чивутима, да ови на лак начин приграбе српско манастирско народно добро, зарад чега се је, по признању самог „Срп. Сиона“, архимандрит Телечки обраћао на световну власт (мин. просвете), жалећи се против закључка своје аутономне власти — против саборског одбора, који је закључио, да само сабор може ову ствар о купопродаји каје решити.

Кад је та ствар за господу тако журна била, што нису израдили сазив сабора, него су израдили ову срамну и незакониту продају народног добра и очиту повреду народно-црквене аутономије.

Срамна и незаконита продаја каје поново доказује, да живимо у добу ужасне корупције, отимања и грозничавог грабежа!

*

Бечки догађаји. Победом при изборима за градско веће постадоше антисемите озбиљан фактор у политичком животу Аустрије. Главни град дошао је у њихове руке, одакле наређаше по свим већим општинама горње и доње Аустрије. Либерална партија, носиоц сада још владајућег система, пада жртвом антисемита. Као сваки утопљеник, који се и за сламку вата, тако је и либерална партија потегла за последњим.

Требало јој је још последњи маневар извести против антисемита, државном снагом препречити их у њиховом напредку. Упливом својим изради, да се позвати пољски паша Бадени позове. Било би јој све заман а особито још кад је Баденија изабрала. Човека, који би био врло добар за војника, ал' не за генерала.

У политичним пословима дилетент а не искусан државник, који би требао да аустријско стање у душу позна. Већ први корак његов, где се треба да искаже, важно је као права његова задаћа, поништење антисемита. Он је ишао јуначки на дело, храбрећи се својом девизом: „Не дам се водити; ја ћу да водим!“ Јест, ал човек снује, а бог одређује. Бадени, научен да има пред собом странке, основане свим могућим начином, само не снабдевене друштвеним потребама, мислио је, да је тако и са антисемитизмом.

У погаженој Галицији није могао замислити, да је антисемитизам постао у тешкој борби слабијега против надмоћног непријатеља. Непознавајући дакле прилике, предложи он круни да од антисемита за град Беч, изабраног градоначелника Луегера не потврди. Тиме је дирнуо у срце бечке масе, која је и онако „пољскога“ грофа с највећим негодовањем примила. Учиником својим, место да је Бадени користио либералној странци, он је поспешио њен и свој пад. Дирнуо је у „величанство народа“ како антисемите кажу, зато видимо све што се из принципа бори, све којима је законитост светиња, где жигошу овај Баденијев корак.

Ми видимо уз антисемите заступника социалдемократа, уз чешке радикале видимо аустријске клерикале где најгоре ствари бацају у лице Баденију. Бадени је и сувише слаб, да те нападаје издржи. Он је тиме још слабији што нема за собом странке, која би га одважно бранити могла. То најзад сведочи и поновни избор др. Луегера за бечког градоначалника.

*

Криза министарска у Угарској. Још нису умукнули ни први гласови о сукобу између министра наставе Влашића и угарске владе, као и о Влашићевој оставци — а ево где до нас допиру нови гласови о сукобу између министра правде Ердељија са Банфијем и осталим његовим друговима у кабинету.

Наравно, да се све те вести са владине стране веома брижљиво затрпавају и прикривају, али тешко да ће то влади шта помоћи.

Ми тврдо верујемо, да се данас не само угарска влада, него и сама Угарска налази у доста озбиљној кризи, из које ће се свакако изродити замашне последице.

Свакако је Фестетић, штомо кажу, повукао ногу — а остало већ иде својим редом.

ВЛАДИКА ГРУЈИЋ И ПОВЈЕРЕНИЦЕ МУ.*)

(Глас из горњо-карловачке дијецезе).

II.

Под овим насловом започео сам у 112. броју „Заставе“ од 19. јула 1895., да пишем о владики Грујићу и његовим повјереницама, које „он“ од потчињеног и од њега потиштеног српског свештенства изнуђава, и то у тој цијели, да заметне траг, колико пред историјом, која ће му за то **издајничко дјело судити**, толико и пред јавним мњењем, коме је са својим „изјавама“ запушио уста обећавши пред компетентним форумом опрати са себе љагу ту. Мада сам обећао, да ћу други пут проговорити о писму патријарховом и телеграму Грујићевом, ипак сам прекинуо даље писање — надајући се, да ће се о цијелој тој ствари повести ријеч у св. Синоду, Но св. Синод би и прође, и преко Грујићеве ствари пријеђе се ћутке. Сад је разумљиво, да Грујић мисли, да је ствар са повјереницима свршена.

Е па, кад тако мисли, пустимо га нека мисли и нека се с тим тјеши, а ми ћемо задаму ријеч да искупимо, т. ј. о писму патријарховом и телеграму Грујићевом проговорићемо онако, како је фактично у ствари било.

Кад се владика Грујић бавио по Банији, обављајући своју каноничку визитацију, **стигне** на њега патријархово **писмо у Плашки**, у ком га патријарх позива, да **безодвлачно у Пешту** иде. То писмо Саво Косановић пошаље за владиком, и овај га у Шегестину прими. Сад мјесто да се владика повиновао позиву томе и прекинуо даљу визитацију, он телеграфично пита патријара: **морам ли доћи?** те један човек **по дана** хода до телеграфског уреда, **јакарио** је телеграм тај, а владико једноставно настави своју каноничку визитацију. По добивеном поновном телеграфичном позиву патријарховом, владика Грујић **хотимично закашњава** на влак, и то за то, само да **неприспије** у вријеме на гласање против црквено-политичких реформа, које у основи хоће да пољуљају нашу српску и хришћанску цркву.

Не ћу опширније о томе да пишем, — не за то, што сам многа дата о тој ствари изгубио и много што шта позаборавио, него да не кињим читалачку публику с овом тугаљивом ствари; доста је то, да је владика Грујић **крив**, и те **кривице** све **повјеренице с њега спрати не ће;** да је донекле сваком знато и познато, **да је** владика Грујић **хотимично** од **гласања изостао, а све ради даљског спахилука, а то народ на све стране знаде.**

Па да завршим пјесмом народног пјесника. Ево је у цијелости:

Послушајте, моја браћо драга!
Да вам пјевам, к'о што сам и лани,
А од Српства, нашег завичаја,
Што сам лани пјесму запјевао,
Камо среће, да сам заплакао;
Опјев'о сам владичине путе —
Али ево сада ране љуте!
О, владико, **Грујић Михајило!**
Л'јепо ти је путовање било,
Кад си лани путов'о кроз Лику,
Видио си и поносе и дику;
Јер не мислиш ти сада на праву,
Што Србима одузимљеш главу?
До сад Срби били смо у мраку,
Али сада нисмо ни у браку.
Брачни закон сада нам се кварн,
Наш владика за то и не мари!
Патријаре сабору га зове,
Да му каже те законе нове,
Да је Срба што више на броју,
И да рече он бесједу коју.
Ал' он држи са српски гробари,
Па се рађе по Плашком клатари;
Нашао се на великој муци,
У глави му даљски спахилуци, —
За то Србе он издаде јуче,
Као негда на Косову Вуче!

Треба ли овој српско-народној пјесми коментара!?

—ић.

*) Види 112. бр. „Заставе“ од о. г.

Политички преглед.

Угарска.

У Угарској се дешавају многе и чудне ствари иза којих се могу породити такови догађаји, о којима се сада још, једва може и нагађати. Последњи догађаји у бечком царевинском већу а и у пештанском сабору јасно су уверили цео свет, да Аустро-Угарском руководи и влада, тајанствена чивутска идеја себичности и њихове искључиве превласти.

У том смислу пало је речи, да је Луегер не потврђен, из пуких обзира према аустријским и поглавито пак према угарским Чивутима. И интерпелација угарског заступника Пазмандија, коју је управио на Банфија, у главноме се садржи у томе истом питању. Па и ако је Банфи одлучно одбио тако уверење, да је угарска влада за вољу Чивута, утицала на избор др. Луегера, ипак тиме није оборена, сада већ предубоко укорењена сумња и уверење целог хришћанског света — да у Аустро-Угарској а нарочито у Угарској влада царство „изабраног рода Израиљевог!“

Да није таковог уверења, зар би могла тако лепо и тако брзо да напредује антисемитичка странка у опће, а на посе католичка пучка странка у Угарској.

Ми смо већ јавили за неке њене успехе у жељезној жупанији — а и сад се опет чује, да су однели победу такође и у ципској жупанији, у којој је већ сад истој пучкој странци осигурано шест сигурних места за будуће саборске изборе. То је бацило са свим разумљиво у озбиљну бригу владину странку а скоро и све друге странке. Јер би се могло догодити да и немађарска народности подупиру ову нову пучку странку при изборима за сабор, која је до сада већ три жупаније приграбила у своје руке.

Не кажемо сигурно, али тешко да баш ова могућа околност, није деловала и на самог Апоњија, који се је у говору пред својим бирачима, здраво много дотицао и народносног питања у Угарској.

Он је и то рекао, да се доиста данас прогањају сви Немађари, да се насилно помађарују и тиме отуђују — те осуђујући то, предлаже и мисли, да би се према Немађарима само културним преимућством Мађара деловати могло, а не грубом силом.

Премда је ово стара шепртљарија, која је на крају крајева то исто што и груба сила, која се данас доиста дивљачки над народностима у Угарској врши, ипак је добар знак, да једна моћна странка као што је Апоњијева, почиње већ озбиљно да рачуна са народностима и са питањем Немађара у Угарској.

Ми се бар надамо, да не ће дуго потрајати, кад ће се у Угарској опет повратити све на своје право место. Најновији покрет против премоћне чивутске шпекулације, јесте радостан весник бољих дана за Немађаре. И не ће дуго потрајати, а на рушевинама лажног чивутско-шовинистичког либерализма, почеће да расте нова биљка.

Данас бедна и осрамоћена Угарска опет ће постати славна Угарска, у којој ће и за Немађаре бити правде, среће и благостања.

Све иде својим током, па ће и наше време наскоро доћи.

Аустрија.

Заповедник бечке посаде издао је од себе некаково писмо, упућено на грофа Баденија, које је међутим и јавности предано, а у коме уверава Баденија, да он није издавао никакове наредбе у погледу војске, како би имала са ратном спремом бити у приправности због непотврђеног Луегеровог избора.

Човек се мора целој овој ствари смејати, јер у озбиљност оваковних писама могу само деца да верују, која ни то не знају, да се у добро уређеној и уставној држави, не би никад ни могло догодити, да се војска покреће и алармира без знања и наредбе саме владе, односно министра рата.

У прошлу среду је обављен накнадни избор бечког градоначалника и после свршеног гласања испоставило се је, да је др. Луегер изабран са 93 гласа поново за бечког градоначалника, против чивутско-надри-либералних 45 гласова. Чим је полицајни комесар запитао Луегера: прима ли се он поновног избора, он одговори, да се врло радо прима — том приликом рекао је, како су на њега чињене разне пресије и како су му подметали антидинастичност. Међу тим он изјављује, да је као и све друге антисемите добар Аустријанац и веран поданик своме цару — али напомиње, да ће увек радити против Чивута и њихових хришћанских савезника и у Аустрији и у Угарској, јер добар Аустријанац мора се само Богу клањати, а не златном телету.

Др. Луегера бурно поздрављаше скоро цело градско заступништво, правећи му овације и вичући му: Живео!

После тога одмах је прочитана наредба покрајинског намесника Килмансега, којом се распушта цело садање тек ново изабрано општинско заступство.

Кад је Луегер окружен са антисемитским градским заступницима изашао из општинске дворане на поље, дочекао их је силан свет, који их је бурно поздрављао. Неколико њих, који су се међу гомилом мало слободније понашали, полиција је дала затворити.

И тако сад претстоје нови избори за бечко градско заступство — када ће без сумње, опет победити антисемите.

Тројединица.

У Загребу се воде и продужавају судске расправе против оних необузданих ђака, што су спалили мађарску заставу, као и против оних, што су оштетили загре-

бачку српску цркву са каменицама, приликом краљевог боравка у Загребу.

И једни и други биће свакако осуђени и то зарад преступа на три, или највише на шест месеци затвора — тамнице.

Истрага против ђака потпуно је доказала, да смо ми имали право, кад смо још одмах рекли, да нема смисла терати децу у затвор, кад су у првом реду криви они, који су их рђаво васпитали и који су их на танак лед наводили.

А то су они á la Иса Кршњави, па онда Пливерић, Спевец, Томашић и многи други професори редом.

О ПОШТАНСКИМ ШТЕДИОНИЦАМА.

Већ од више година постоје у Угарској поштанске штедионице, које су од неоцењиве вредности за народно благостање и за привику на штедњу. Но наш народ слабо познаје ту ствар, те се никако и не користи њоме. Да би припомогли народу, да се користи овом преважном ствари, доносићемо у народном броју „Заставе“ низ чланака о поштанским штедионицама, који излази у београдском „Трговинском Гласнику“.

I.

Док се осамнајести век бави поглавито решавањем политичких питања, видимо да се данашњи век одао нарочито привредним и социјалним преображајима, који се постепено развијају. Народна економија, која је у почетку била своина само учених људи, по природи свога задатка постала је у брзо предмет јавног мњења и постала наука и опште благо свију образованијих народа. Свако се друштво данас занима, овим или оним социјалним питањем, која су тако многобројна и разноврсна и која се тумаче и изводе на разне начине. Мора се признати неизмерна благодет овог различитог тумачења јер јавном дискусијом појединих питања ове науке допринесено је, да се и многи појединци, одани једино своме личном раду, упуте да сами мало више поразмисле о корисним средствима, за увећање општег благостања народног. Оваком јавном дискузијом дошло се најзад до уверења, да тамо бурну и тешко постигнута слобода и равноправност свију подајника стоји у јакој опрези са привредним благостањем и према томе све политичке победе многих народа не би било могуће кад се не би предпостављало извесно економско благостање на коме би се тек доцније оснивао сав политички и човечански рад.

На свима странама, видимо најразличније покушаје привредног побољшања, свуда се истиче жеља да се поврати раденом сталежу материјално стање а с тим у исто време унапреди умни напредак народни. То се заиста не постизава овом или оном усамљеном наредбом; нити се може извести са појединим организацијама, али, све поједине корисне реформе узете скупа, сачињавају доиста једно снажно средство за које је вредно неуморно радити, како би се отклонило постојеће зло а постигло здраво и солидно привредно стање народње.

Није довољно само кудити речима постојеће стање, треба приступити енергичним социјалним средствима, треба дакле створити начина, којим би се оно одклонило.

Мало даље покушаћемо да се подробније упознамо са мерама које спадају према нашим околностима у најрадикалније, помоћу којих би се могло постићи опште благостање, нарочито код ниже класе. Упознаћемо се са установама чије смо благодети видели код многих других народа.

Исписујући горње редове, имали смо у виду једино, начин штедње помоћу јавних савода — штедионице које би биле по свој земљи распрострте и добро уређене а које би служиле, за основу друштвеног напретка; јер је штедња почетак културног развића сваког народа.

Наше је мишљење, да данашње уређење наших штедионица не одговара ни у колико своме позиву. Оно није довољно, оно изискује неодложан преображај; преображај који би се постигао једино помоћу државе. Заиста са пуно основа вели. Е. Смајлс, „Распростирање штедње међу народом од националног је значаја, држава нигде не може употребити благодетније свој уплив, но тим путем, нарочито с тога што је она у стању и могућности да постигне најбоље резултате и што би, ширећи начела штедње међу сиротнијом класом, ширила у исто време опште благостање свога народа“.

Све ово није ништа ново. Скоро све државе већ су успешно коракнуле у томе погледу и показују нам пут, који ћемо ми било раније или доцније — тек морати употребити. Наш би задатак у опште био, да се користимо туђим искуством, да се упознамо са постигнутим успесима, да испитамо наше прилике и околности и да порадимо за опште заинтересовање, за таку једну корисну установу, као што су штедионице.

II.

Постанак штедионица дело је првих десетина овога века. Они су заводи основани у циљи да поправе привредно и морално стање сиротније класе народа, и да сваком пружи прилику да чак и најмању уштеду корисно остави на страну. Уређењем штедионице имао се тројаки смер. Прво, мале капитале, који би у рукама својих ималаца, мање више бескорисно лежали, требало је спојити у један велики капитал и њега плодоносно употребити; даље, хтело се сиротнијем тако званом раденом сталежу прокрчити пут ка привредној самосталности, хтело им се помоћи да се постепено оспособе и задобију кредит, а нарочито да се заинтересује за свој сопствени опстанак и напредак.

Главна циљ штедионица пак, била је, да мање капитале постепено нагомилава и да их слије у један велики капитал а затим опет плодоносно изда. Штедионице су у исто време служиле као средство а не место за нарочито нагомилавање капитала.

Због маленкости улога и начина употребе уложених свота, штедионице се битно разликују од банака. Док ове служе поглавито богатијој класи, штедионице су завода који сиротнијој класи пружају могућност да њихову скромну уштеђевину укамаћену оставе на страну. Они тешко сачувани мали делови капитала, не смеју мртви лежати. Интерес који би штедионице својим улагачима давале, треба да одушевљава на даље улагање.

Као год што се тим заводима с једне стране помаже сиротнији сталеж, тако исто треба те мале уштеђене своте употребити на благостање опште привреде народне. Уштеђене и на приплод примљене капитале, треба продуктивно употребити на начин, који би привредно сиротнијој класи понајвише.

Да би пак помоћу штедионица остварили све те корисне циљеве, које ове заиста стављају у изглед, нужни су ови услови.

1.) Да буду распрострте по целој земљи.

2.) Да се могу уплаћивати и најмање своте.

3.) Да помажу по могућству највише раднички свет.

4.) Да се утврди вера у сигурност њихову.

(Наставиће се.)

Вести из народа.

— Пишу нам из **Силбаша**. (Жалосна појава) „Од дужег већ времена одомаћила се код нас, стара општа нам несрећа: неслога. Која нам не да, да се сложимо ни онда, кад би то по нас у опште потребно било. Оно има и по другим местима раздора и међусобне свађе међу браћом рођеном, али се у тим местима браћа Срби ма и за часак само измире и сложе бар онда, кад им прети каква опасност са стране, од туђина, те они заједнички, и ако поцепани на странке, бар онда раме уз раме стану на браник српског образа и српске части, али ево код нас, на велику жалост српског нам живота, нема слоге ни у таким случајевима. Ето у суботу треба да буде избор једног преставника за жупанијску скупштину, и српски свештеник стао је у службу противника народних само из пркоса. У нашем Силбашу има **један једини** Мађар, овдашњи поштар, и баш тога хоће у пркос свима да пошље да заступа наше место у жупанији. Па је велика жалост, да се у томе уортачио са њиме и овдашњи словачки поп мађарон. Питамо ми, да ли се Мађари на нас и обазиру при таким изборима? Но и где смо помешани, и ту силом гурају своје људе, а нас потискују, а ми овде имамо једног јединог Мађара, и баш тога хоће да пошљу у жупанију. То је право народно издајство, и народ српски и словачки несме, да се да завести од својих мађарских свештеника, већ требају да се сложе у једној личности и да не осрамоте наше село бирајући јединог Мађара. Та Срби и Словаци су у Будимпешти склопили народносни савез баш против помађаривања, па не смеју да се противе томе новоме програму, већ морају да се сложе. Срби и Словаци Силбашки не дајте се завести, не бирајте Мађара.

Ми смо у одбрани народних права добили нове пресе парнице, што големе издатке изискује, те су наши трошкови и потребе велике, и од претплатника зависи, да „Застава“ још боље и напредније води народну борбу, у којој је она тако сјајних и светлих победа извојевала за дугих тридесет година.

За то умољавамо наше поштоване претплатнике, да свој стари дуг без одлагања намире и обнове претплату за четврту четврт, а уједно да се вредно заузму, сви поштовачи и пријатељи Милетићеви, да што већи број нових претплатника набаве „Застави“, која ће као и до сада одважно и истрајно бранити права и интересе српскога народа.

Вести из привреде.

Упропашћавање винограда у Шпанији. Филоксера тамо тако пустоши, да, ако ово стање и даље тако остане, онда не ће бити ни трага од шпанских винограда. У многим се провинцијама тако појавила, да јој се никако на пут стати не може. У провинцији Тарагони, заражени су виногради на простору од 1000 хектара. Такође и у Андалузији раширена је готово на све стране. У провинцији Кордоби, било је у мају 1890. године уништено на 600 хектара винограда, а сад се стално шири у срезовима: Аквилару, Рути, Монтили и Луцену. У Алмерији распрострла се већ на 400 хект.; у провинцији Јени појавила се на многим местима. Виногради у Малаги такође су заражени; као и у провинцији Севиљу и њеним срезовима: Маршени, Осуни и Коронили. — Гранаду, цео предео тако звани Алпујар, као и брда од Контравијеза и Лујара, филоксера ништи већ од дужег времена. У Галицину појавила се понајпре у провинцији Леону и Саламанки.

*

Кисели краставци са слачицом. Врло укусни кисели краставци могу да буду и од жутих, зрелих краставаца као што се много справљају у Немачкој. По упутству овако се то ради: Велики узрели краставци ољуште се, по дужини исеку на 4 нарчета (зрна се одстране), и онда се мало посоле, па оставе у чинији неко време. После се сваки комад лепо осуши и сложе се у широка стаклета (ћасе) или ћупове. По свакоме се слоју поспе бибер (у зрну), мале главичице црна лука, ситно исечена рена, лаворово лишће и семе од жуте слачице. Кад се тако суд напуни, краставци се прелију врућим, јаким винским сирћетом. Пошто се охладе, суд се повеже бешиком и онда се остави да стоји 6 недеља. — На $2^1/_2$ килограма краставаца треба узети 40 декаграма слачичног семена.

*

Сламу, коју је попала рђа. Само у крајњој невољи треба стоци давати, па и то увек у мешавини са добрим сеном или детелином, луцерном. Бременим (бређавим) грлима је она врло опасна, јер изазива просутост материце, побацивање и друге материчне болести.

*

Берба винограда у Италији. Аустријски конзули у Италији јављају, да ће овогодишња берба у Италији подбацити најмање са 5 мил. хектолитара вина.

*

Нова болест на пшеници. У крајевима југозападне Француске нађена је прошле године нова болест на пшеници. Болест, нападнувши на пшеницу, проузрокује јој прво застој у развићу, а за тим жутило и постепено сушење, прво лишћа, а по том и целе биљке. Пожутела и осушена више мање и изјаловљена места у каквој њиви, која су нападнута овом болешћу, бивају све већа и већа, и могу бити огромних размера. — А. Prunet је проучио развиће и организацију ове болести и констатовао, да јој је узрок једна паразитска гљива из реда Chytridineae-а. — Данас се ради на томе, да се овој болести стане на пут, и ево за сада савета, које даје А. Prunet: после жетве ваља спалити стрњику овом болешћу нападнутих поља и за извесно време не сејати на њима пшеницу. У пределима пак зараженим овом болешћу треба избегавати и ђубрење њива за пшеницу, јер се са сламкама од стеље могу пренети и кистови ове гљиве; а како њих може бити чак и у зрневљу, то у пределима, који овом болешћу још нису заражени, треба добро обратити пажњу на пшеницу, која се узима за семе.

Трговачке вести.

Бугарска хемичка фабрика. Стефанов, Томов и комп. отворили су у Бугарској, у Рушчуку; фабрику хемичких производа. Она је рад у велико отпочела.

Железница Солун-Цариград. Радови око довршења последњег дела железнице од Солуна до Дедеагача, односно Цариграда, у највећем су јеку — ради се са великом журбом. Сад се ради у Кирхи, правцем од Дедеагача, и у Нусретлији, правцем од Драме. Најважнији су радови на овоме делу у долини реке Месте, где има тунели, да се буше, и мостови, да се граде. Друштво се нада, да ће довршити радове кроз најкраће време и да ће се цела пруга моћи предати саобраћају око половине децембра т. г.

Примила зајам. Руски 4-процентни зајам у суми од 160,000.000 марака примили су на се: Немачка Банка и куће Менлелсен и Даршауер.

Повлачење новца. Угарске државне благајнице примаће сребрне двадесетаке и бакарне четвртаке („бугере“), само до краја ове године. После тога рока држава неће више примати тај новац ни од кога.

Угарске држав. жељезнице. Приход свих угарских држав. жељезница за последњих девет месеци т. г. износе 76,871.499 фор. а то је за 2,070.020 фор. мање, но у истом времену прошле године.

Вести из места и са стране.

Јесенска скупштина новосадске црквене општине одржана је јуче у четвртак, сви извештаји и прорачун примљени су једногласно. За учитеља изабран је једногласно Кузмав Миловановић досадашњи силбашки учитељ. — За питомца Миланковићеве штипендијске закладе изабран је Ђорђе Грујић из Мола, сада ученик II. разреда реалке у Сегедину, а за питомце закладе Стевана Николића изабрани су Славко Суботин и Милица Николићева обоје из Чуруга.

Румско српско певачко друштво приређује уз пријатељско суделовање г. Димитрија Ружића главног редитеља срп. нар. позоришта, и г. Витомира Рунића срп. нар. учитеља, беседу с игранком у недељу 5. (17.) новембра т. г. у дворани код „Орла“ у корист фонду „Братства“ који је намењен издржавању, прослави седамдесетогодишњице и т. д. српског великана и борца др. Светозара Милетића. Улазна цена од особе 80 нч. а од породице 2 фор. Добровољни прилози примају се са захвалношћу. Почетак тачно у 8 сахата у вече. Програм. I. део. 1. Говор. 2. Д. Јенка „Химна“ мешовити лик. 3. Пева уз гусле чувени певач г. Витомир Рунић срп. нар. учитељ. 3. Р. Толингер „Црна ноћи“ женски лик уз пратњу хармонијума. 5. „Синђелићев гроб“ од Драгомира Брзака декламује г. Димитрије Ружић главни редитељ срп. нар. позоришта. 6. Ј. Маринковић „Закликните“ мешовити лик. 7. „Вихожу“ од Љермонтова пева гђица. Катица Јанковић уз пратњу хармонијума. 8. Ст. Мокрањца „Хајдук Вељко“ мешовити лик. II. део. Игранка.

Исправак. У прошлом народном броју „Заставе“, донели смо једну вест, коју нам је послала једна личност, од које смо више пута добијали разне вести. Овај пут је злоупотребила наше поверење и обманула нас лажном вести о вредној кикиндској занатлијској добровољној позор. дружини. Дубоко жалимо, да нам се тако што подметнути могло, и никад више од те особе ништа примити не ћемо, а драговољно доносимо овај исправак: Славном уредништву „Заставе“ у Н. Саду. У 167. броју „Заставе“ (народни 43. број), као друга новост, а под насловом: „Српски дилетанти у В. Кикинди“, угледала је света једна белешка, која не одговара истини. — Само је истина, да је представљен комад под насловом: „Седам девојака у мундиру“ — а све што је на то у белешци оној надовезано и исцифрано — лажно је. Ми пазимо на стид и држимо на образ женски више, него многи, који се нама за саветнике намећу. Ово треба добро да утуби писац белешке, а и други, који допринеше да она белешка онако света угледа. У нади да ће одговор овај бити увршten, и то у народноме броју, молим да славно уредништво прими топлу захвалност на готовости тој. У В. Кикинди. Кузман Васиљев златар, председник срп. занатлијске добровољне позоришне дружине.

Сионска брука. Пишу нам из Ср. Карловаца, да је онде у уторак на свештеничком састанку у ствари спајања епархијских фондова за свештеничке удовице, дошло и до рукопипателних доказивања, нарочито између благоглаголивог бачиначког проте Јеремића и ћудљивог земунског проте Руварца, који уме онако виспрене назоре да износи о српској застави и онако безумне наученичке књиге о који да пише. Пале су са свим простачке речи, спомињало се и неко копиле и т. д. те ће ствар и пред суд доћи, што ће углед српског свештенства јако подићи.

Ко живи у Пешти? На ово нам питање одговара сам „П. Лојд“ у једној белешци. Према статистици проф. Јос. Кереши, положило је у минулој школској години у Пешти гимназијске испите 48% католика а 32% Јевреја. За последњих 10 година опао је проценат католика за 25% а број Јевреја порастао је за 4% У реалним школама било је пре 10 година 46% католика а 44·3% Јевреја, међу тим прошле године износио је проценат Јевреја 47·54% а католика само 42·3%. — Ни овим цифрама није нужно објашњење, и ко б., према њима, смео тврдити да мађарска народност не напредује баш оријашки!

Српски официри у Новом Саду. Јуче и прекјуче бавили су се овде у Новом Саду четир крал. срп. официра и то: један коњички пуковник, један артиљеријски потпуковник и два капетана марвена лечника. Они су овамо дошли као државна комисија, да купују за српску војску коње.

Избор у Земуну. Пошто др. Влада Николић није више сигуран у кореничком котару (Лики) за свој избор, то је намеран да се кандидује у Земуну за народног посланика. У вези са тиме и последњи број земунског „Новог Времена“ доноси уводни чланак, где агитира за истог др. Николића. Ми можемо само то рећи, да др. Влада Николић до сад још ничим није показао, да му је стало до праведних захтева народа српског, а најмање је он икада показао добре воље, да се заузме за српску ствар. Увек је ћутао и радио оно што заповеде пресветла господа са „Марковог-трга“. Да је др. Влада Николић момак, он неби смео дозволити, да Земун бира [код толиких Срба, пређе покојног Мирка Хрвата за заступника, а сада др. Владу Николића-Подринскот. А најлакше би дозволио, да градоначелник града Земуна буде прво Морфи, па онда пензионирац и Хрват Косовац. Па напослетку зашто није чувао свој стари Старопазовачки срез?

Митинг католика у Београду. Све београдске новине јављају, да ће београдски католици одржати велики митинг у Београду, да најодлучније одбију од себе инфамне измишљотине „Обзорове“, о пљувању на католичке попове и о другим којекаковим злобним и лажним стварима, којима је „Обзор“ свој један чланак гарнирао. Тако му и треба кад не седи с миром.

Сам себе осудио. Загребачки „Обзор“ у свом чланку (бр. 255.) каже, да нема ни једног разборитог Хрвата, који не увиђа да је луда доказивати, да у Босни и Херцеговини, Срему, Славонији и Далмацији, нема поред Хрвата још и Срба. На заборављајући, да је он то, сто пута до сада сам радио, то сам себи изриче осуду, признавајући, да његови писари неразборито шире којекакове лудости, који-

ма доказују, да нема Срба у Троједници и изван ње. Та ево баш и у овом истом чланку „Обзор“ лудо непризнаје, да има Срба у Хрватској, кад набрајајући горе, све покрајине где има Срба, испушта Хрватску, у којој фала богу и без „Обзоровог“ признања, живи пуно народа српског — нарочито у Лици и Крбави. Иди мудро не погини лудо — тако вели народ!

Беседу са игранком приређује српска читаоница у Старом Бечеју на Арханђелов-дан у среду 8. (20.) новембра 1895. у 7½ часова у вече у дворани велике гостионице а уз суделовање српске црквене певачке дружине старо-бечејске и на гласу певача уз гусле г. Витомира Рунића из Сентомаша. Распоред забаве. I. део. 1. Поздрав у име српске читаонице. 2. „Двори даворови,“ од Д. Јенка, пева мушки лик српске црк. певачке дружине. 3. Декламује г. Љуба Милованов, учитељ. 4. „Српске народне песме“ пева уз гусле г. Витомир Рунић. 5. „Хајдук Вељко,“ 1. руковет од Ст. Мокрањца, пева мешовити лик певачке дружине. 6. „Љубавно писмо,“ шаљива игра у једном чину од Косте Трифковића, приказују дилетанти-чланови певачке дружине. II. део. Игранка.

Јади „Обзорови“. „Обзор“ не може никако да опрости српском краљу Александру, за што он једини од толиких европских владара, није хтео да честита римском папи педесет-годишњицу бискуповања, те што му није никакав дар послао. На ово ради устехе казаћемо му, да је „нечасно“ од „Обзорових“ писара тако потраживање, од једног православног владара, који нема никаке везе и никаквих обвеза према римском папи, који је у очима православног света само први митрополит католичке цркве. Друга је ствар са руским царем и црногорским кнезом, који су такође православни владари! Они у својој држави имају доста католика, којим је црквена поглавица римски папа, па су му зато и честитали. Према томе „Обзор“ је и сувише дрзак био, кад је због тог не честитања папи једног владајућег краља назвао „нечастном изнимком“.

Шта је све до сада откривено. На судској расправи, која се у Загребу води против оних ђака, што су спалили мађарску заставу, до сада су откривене многе важне и интересантне ствари, које треба да се прибележе. — Тако је изашло, да универзитетски ђаци Хрвати, како рече њихов друг Видрић, сматрају спаљену заставу као мађарску народну заставу, пошто на њој не беше државног угарског грба. Даље рекоше, да им ректор и професор универзе Спевец-млађи, није бранио, него им је рекао: да изван универзе могу чинити демонстрације против Мађара и њихове заставе. За тим се испоставило, да је исте ђаке већ кроз тако дуго време, учио на својим предавањима, професор Пливерић (банов први пријатељ) да у Троједници нема места ни мађарској, ни српској застави и да је Троједница као и Угарска посебна државна целина, и, т, д. и, т, д. Шта буде даље на јавност изашло, то ћемо такође саопштити, да цео српски народ увиди: какви су званични стеклиши, на челу са Исом Кршњавим и Пливерићем, који су први банови саветници и под чијом папучом стоји „самостални“, „велики“ и „објективни“ — „српски бан“. Шта на ово кажу велики обожаваоци грофа Хедерварија? А шта опет Банфи паша де Копенхаген, који се угиба испред Хрвата, и који није имао довољно снаге, да Угарској прибави достојне сатисфакције?

Заклани људи. У Паризу су 29. о. м. у једном стану нашли два млада човека заклана. Веле, да су ноћу провалили у стан злочинци, те их обојицу заклали. Злочинци су побегли, мисле да је то из освете учињено.

Несретан покушај. На московском свеучилишту десио се ових дана врло несретан случај. Професор бактериологије др. Вортов, експериментирао је с микроби, који се налажаху у стакленој боци. На несрећу боца је пукла, те му се један комадић стакла забоде у врат; са стаклом су допрли онамо и микроби, те отровали сиротог професора, да је за неколико минута умро.

Панорама у Новом Саду. Од неколко дана бави се велика и лепа панорама у Новом Саду, у Дунђерсковој кући, где је парно купатило. Иста заслужује сваку похвалу и вредну пажњу од целокупног новосадског становништва. До сада је била партија најлепших слика са велике светске изложбе у Чигаку. Сад је на реду партија најлепших слика из Швајцарске. Коме бог није дао пара да може путовати, тај врло лепо може за незнатни 20 нов. видети у овој панорами, најлепше и најзнаменитије пределе дивне и романтичне Швајцарске. Све су слике тако живе и савршене, да се човеку причиња, да види живе људе и стоку, да види праву траву и дрвеће. Исто тако прави снег и лед на брдима швајцарским. Али од свега најлепше су оне слике које престављају прекрасна швајцарска језера и убаве вароши крај њих. Језера су тако лепо престављена, е ти се чини баш као да их у истини гледаш и крај њих стојиш.

Од куд реч „комис“. По свој прилици сваки, који год је служио у војсци, зна шта је comisbrod, а врло их мало зна, од куда је та реч постала? Та реч, веле, да је из тридесетгодишњег рата, а постала је на овај начин: Кад је Валенштајн заратио на Штралсунд нису могла места, кроз која је војска пролазила, да најаме војсци хлеба. За то се тражило и од оних села и градова, у којима војници нису становали, да набаве хлеба. Па да би подела терета била што праведнија, то су области у споразуму са војничким заповедницима, посебној комисији наложиле, да се брину око набавке хлеба. Тај хлеб, који је зготовљавала та комисија, звао се „comisionsbrod“, а временом је скраћена та реч у comisbrod.

Пожар. У Њујорку се недавно појавила велика ватра, која је врло велику штету начинила. При гашењу многи су ватрогасци смртоносно озлеђени. Штета износи преко милион долара. Изгорело је силество великих дућана, једна огромна фабрика и једна велика банка.

Самоубица. Међу помилованом омладином у Прагу, био је и некадашњи стенограф др. Херолда Вацлав Чижек, који је био осуђен на 6 година тамнице. У уторак је био и он пуштен на слободу те је из Плзња дошао у Праг. Међутим је несретник ноћу 7 о. м. опалио у себе више хитаца из револвера те други дан умро. Он је био једини од омладине признао на расправи своју кривицу, па се бојао освете својих другова. Намеравао се је једном у затвору и обесити, али му није пошло за руком.

Намерава женити се. У Сам Франциску у Америци живи један 100 годишњи капетан по имену. Диамонд. Када је један новинар запитао старца, зашто се није никад женио, одговорих му овај, да није могао наћи девојку по својој вољи и да се намерава оженити, ако нађе какву лепу удовицу. Истом новинару показао старац своју слику, што се сликао кад му је било 35 година и вели да I на оној слици изгледа 10 година старији, него што се данас може видети на његовом лицу. По мишљењу старчеву, ако се ожени, може још дуго живети на овом свету.

Нова банкарска радња. Добили смо правила акционарског удружења „Београдске Прометне Банке“, која ће кроз кратко време отпочети свој рад. Сем послова који у делокруг банкарске радње спада: есконтовање, инкасо и други, бавиће се и давањем зајма на хартије од вредности, на адиђаре и на све предмете од вредности. Тачка 13. чл. 7. правила ових предвиђа и рад банчин на Берзи, „извршивањем свију послова узансом предвиђених, изузев терминске и шпекулативне послове за свој рачун. Ова одредба је само за похвалу, јер знамо, да је скоро свима заводима у краљевини закраћен сваки рад на Берзи. Од колико је утицаја пак рад новчаних завода и конзорција по развој послова на Берзи, и по новчани трг, знаће веома добро оценити, не само управа Београдске Берзе, но и сав трговачки свет, како увозници тако и извозници.

Трговина.

Нови Сад, 2. новембра. Пшеница прве каквоће 6 ф. 20—30 н. Пшеница средња 6 фор. ——— нов. Пшеница лакша роба 5 ф. 70—80 новч. Наполица 5 фор. 30—50 н. Јечам 4 ф. 50—60 н. Зоб 5 фор. 30—40 нов. Кукуруз у зрну 3 фор. 50—60 н. Маст 70 фор. Сланина сува 64 фор., дебела паљена 64 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки . 50 н.
„ средњи . . . 48 н.
„ лаки . . . . 46 н.
Све од 1 килограма.

*

Стање воде под Новим Садом.

1. новем. било је 2.02 метара, а 2. новем. било је 2.00 мет.

*

Беч, 12. новем. п. рим. (Ориг. извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 7721 к., а дошло је 3062 ком. млађе врсте 3700 комада угојених мађ. соја —. Свега 3762 комада дотерано.

У трговини је промет био слаб.

Продавало се:

Прима роба 52— н. изнимно 53 н.
Средња „ 48—51 н.
Сремска „ ——— н.
Назимад „ 43—47 н.

Ово су цене од килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

Цена је сланини 58 ф.
„ „ масти . 59—— ф. Све од 100 кгр.

*

Беч, 11. нов. п. р. 1895. (Извештај са воловског вашара М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу Ст. Маркс.)

Пријављено је било свега 4451 ком. т. ј. 2333 мађарског, 871 галичког и 1260 немачког соја, а продавало се: мађарски од фор. 31—39, прима до ф. 41, галички од фр. 32—39, прима до —, немачки од фор. 32—41, прима до ф. 44—, за 100 клг. клане тежине.

Потчињена марва, бикови и краве од ф. 22—35 за 100 кила живе тежине.

*

Беч, 12. новем. п. рим. (Извештај са свињског вашара од М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу, Ст. Маркс.)

Пријављено је било свега 7721 комада, а смештено за продају 3062 назимад и 3700 дебелих свиња мађарског соја.

Уз тежу продају получене су ове цене:

Прима роба од 51½—53 новчића
Средња „ „ 49—50½ „
Лака „ „ 46—49 „
Назимад „ 34—44 „

на килограм живе тежине без потрошарине.

Најновије вести.

Бечки догађаји. Пошто је власт распустила градско веће, огромна гомила света ишла је по улицама викајући: живио Луегер. Свет је био огорчен а власт им је претила чак и са јегерима, који ће их растерати са бајонетима. Но светина се није заплашила него је пред царским двором викала: живио др. Луегер а исто тако и пред парламентом. Затворено је до сад већ њих 37 људи.

Из Цариграда стижу узнемирујуће вести о могућим замашним опасностима и догађајима, те с тога европске силе спремају своје ратне бродове у источне воде. Аустро-Угарска шаље већ четир ратна брода.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На темељу одлуке Славног Школског Одбора Епархије Бачке од 3. (15.) октобра Бр. ШО. 1236.1281.1284/199 ex 1895. овим се поново расписује стечај на упражњено учитељско место на овд. шесторазредној мушкој основној вероисповедној школи.

Са истим местом скопчана је ова плата:

1. У готовини 400 фор. а. вр. годишње.
2. У име огрева 20 фор. а. вр. годишње.
3. Сваке треће године 40 фор. за држање повторне школе.
4. Стан по пропису са припадајућим вртом.
5. 9, 572/1600 јутара I. класе камасиране земље.
6. 5643□° I. класе пашњачке ораће земље.
7. Један леп врт ван села.
8. Кад на погреб буде позван добија од дотичног за парадни 1 фор. а за обични 50 нов.

Дужности су школском уредбом прописане, но осим истих, дужан је изабрани учитељ на недељним и празничним богослужењима, као и на литургији пређеосвећених бесплатно појати и децу појању обучавати.

Осим тога, ако је вичан перовођству или књиговођству добија из црквене касе за сваку ту дужност по 50 фор. годишње.

Дужност учитељску обавља ће у оним разредима, које му м. шк. одбор по потреби додељивао буде.

Онај молитељ, који је вичан хармонијском појању а к' томе се и лично прикаже, има првенство.

На горе речену земљу, државни порез и еквиваленост плаћа изабрани учитељ.

Приметити је, да изабрани учитељ до 30. септ. 1896. неће уживати речену земљу у нарави, него само припадајући му део од овогодишње закупнине која износи 322 фор.

Они оспособљени учитељи, који ово место получити желе, нека своје добро инструиране молбенице до 25. нов. (7. дец.) 1895. овом шк. одбору поднесу.

Из седнице шк. одбора српских вероисповедних основних школа, која је држана 26. октобра (7. нов.) 1895. у Ст. Палanци. (В. В. m. u. p. Hémet Palánka.)

Председник шк. одбора:

Константин Јанковић, перовођа. **Кузман Милојевић,** и парох.

2—2

ПРОДАЈА РАДЊЕ.

Шпецерајску своју радњу са сваковрстном робом обиљно снабдевену, налазећу се на најбољем месту на главном тргу са најбољим кунтовима, потписани продаје из слободне руке.

Станко Палаш

1—3 у Карловци к. бр. 3. на главном тргу.

ПОМОДНА МАНУФАКТУРНА И КРАТКЕ РОБЕ РАДЊА

НАУМА БУГАРОВИЋА

У ЗЕМУНУ

потребује једног старијег, једног млађег доброг и вредног момка и два шегрта из добре куће. Ступити могу одма или у што краћем року.

1—2

СВАКИДАШЊИ РАЗГОВОР ЈЕ по Новом Саду, и по свој Јужној Угарској, како је чудо ДИВНО-ОБИЛАТО СОРТИРАНО, пребрано

СТОВАРИШТЕ ОДЕЛА

од најбољих материјала у свету: из ПАРИЗА, БЕРЛИНА, БЕЧА и БУДИМПЕШТЕ,

СВЕ НОВО ПРИСНЕЛО

ЈЕСЕЊЕ И ЗИМЊЕ ЗА ГОСПОДУ, ГОСПОЂЕ И ЗА ДЕЦУ

У ВЕЛИКОЈ РАДЊИ

ХАЈНРИХА МОГАНА

У НОВОМ САДУ,

И СВЕ ЗА ЧУДО ЈЕВТИНО, ПО НАЈСТРОЖИЈЕ УТВРЂЕНОЈ ЦЕНИ.

Утврђене цене, штампиљем, печатом, наштампане, на сваком комаду могу поштоване муштерије јасно видити, и ја ћу платити сваком оном

ГЛОБЕ 2000 КРУНА,

ко докаже да сам ја коме за новчић што прецено или утврђене цене попустио.

С високопоштовањем

ХАЈНРИХ МОГАН

У НОВОМ САДУ,

у главној улици, у Недељковића кући, бр. 3. на рогљу дунавског сокака.

4—

ЦЕНОВНИК:

Одела од штофа за децу од 3—10 година од 2—10 ф.
Одела од штофа за дечаке од 4·50—18 ф.
Одела од штофа за господу од 7·50—30 ф.
Жакет одела за господу од — 16·—30 ф.
Салонска одела од — — — — 18·—40 ф.
Иверцијери за децу и дечаке од первијена и вамгарна — — 2·50—12 ф.
Иверцијери за господу — — — 6·—20 ф.
Иверцијери за свештенике — 16·—20 ф.
Прави тиролски сакови од Лодна 3.—12 ф.
Микадо сакови — — — — — 5·—25 ф.
Палето-ви за зиму — — — — 7·—40 ф.

Палетов-и за свештенике од — — 20—30 ф.
Мевчикови за дечаке од — — — 4—15 ф.
Мевчикови за господу од — — 7—25 ф.
Микадо шубе (бунде) — — — — 10—25 ф.
Шубе (бунде) за варош — — — 30 100 ф.
Шубе (бунде) за путовања — — 28 100 ф.
Шлафрок-и — — — — — — — 7—14 ф.
Зимске јаке за ђе по најнов. моди 8—50 ф.
Јаке за госпође од крзна — — 8—25 ф.
Јаке за госпође од плиша — — 25—50 ф.
Кратн-и за госпође за јесен — 2—25 ф.
Кратн-и за госпође за зиму од плиша и т. д. — — — — — 15—40 ф.

Кратн-и за госпође од правог крзна, каракила и перзијске од 20 150 ф.
Кабанице (округле) за госпође са поставом или без исте од — — 8—40 ф.
Исто са поставом од крзна од — 8—60 ф.

Даље, док буде на стоваришту уз јако снижене цене:

Јаке за девојке од — — — — 1·50—4 ф.
Јаке за госпође у свима бојама и са поставом од свиле — — — 3—10 ф.
Кабанице за кишу за децу и девојке 1·50—6 ф.
Кабанице за кишу за госпође, најфиније од — — — — — — 4—10 ф.

Главни уредник: др. Емил Гаврила. За уредништво одговара: Никола Маленчић. Срп. штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.